

Als de verdachte de orde tijdens het onderzoek ter terechtzitting verstoort, kan hij (tijdelijk) zijn aanwezigheidsrecht verspelen

Prof.mr. J.S. Nan

Hoge Raad 10 december 2024, ECLI:NL:HR:2024:1783

Arrest

‘2.3 Artikel 273 lid 3 van het Wetboek van Strafvordering (hierna: Sv) luidt:

“Indien de verdachte de orde op de terechtzitting verstoort en vruchteloos door de voorzitter is gewaarschuwd, kan de voorzitter zijn verwijdering uit de zittingzaal bevelen en, zo nodig, bepalen dat hij gedurende het geheel of een gedeelte van de zitting in verzekering wordt gesteld. De behandeling van de zaak wordt op tegenspraak voortgezet. Artikel 124, vierde lid, is van toepassing.”

2.4 Op grond van artikel 273 lid 3 Sv kan de voorzitter van de rechtbank of het hof bevelen dat de verdachte die na een eerdere, vergeefse waarschuwing de orde op de terechtzitting opnieuw verstoort, uit de zittingzaal wordt verwijderd. Bij die eerdere waarschuwing wordt de verdachte ook gewezen op dit mogelijke gevolg.

Toepassing van deze bevoegdheid tot verwijdering van de verdachte bij ordeverstoring, is in beginsel niet onverenigbaar met het in artikel 6 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden gegarandeerde recht van de verdachte op een eerlijk proces. Wel kan het daaruit voortvloeiende recht van de verdachte om aanwezig te zijn bij zijn berechting en een effectieve verdediging te voeren, meebrengen dat het bevel tot verwijdering wordt beperkt tot bepaalde onderdelen van het onderzoek op de terechtzitting of tot het moment waarop de verdachte is gekalmeerd. Ook kan dit meebrengen dat de rechter, voordat hij het onderzoek sluit, onderzoekt of de verdachte kan terugkeren in de zittingzaal. Als de verdachte op de terechtzitting niet wordt bijgestaan door een raadsman, is de rechter in beginsel tot zo'n onderzoek gehouden.

Als de verdachte na een verwijdering kan terugkeren in de zittingzaal wordt hem meegedeeld wat tijdens zijn afwezigheid is voorgevallen.

2.5 De voorzitter van het hof heeft op grond van artikel 273 lid 3 Sv de verwijdering van de verdachte uit de zittingzaal bevelen omdat deze herhaald de orde verstoortte voorafgaand aan en tijdens het requisitoir van de advocaat-generaal. Uit het proces-verbaal van de terechtzitting blijkt niet dat het hof heeft onderzocht of de verdachte – die niet werd bijgestaan door een raadsman – kon terugkeren in de zittingzaal en evenmin waarom het zo'n onderzoek niet nodig achtte. De daartegen gerichte klacht van het cassatiemiddel is terecht voorgesteld.

2.6 Het cassatiemiddel slaagt.’

Noot

1 Het onderzoek ter terechtzitting is in de fase van de berechting natuurlijk van wezenlijk belang. De strafrechter dient in het bijzonder de vragen van artikel 348 en 350 Sv op basis van dat onderzoek te beantwoorden. Het spreekt voor zich dat tijdens het onderzoek ter terechtzitting de procespartijen en andere procesdeelnemers aanwezig (kunnen) zijn. Zoals voetbal oorlog is (volgens voormalig bondscoach Rinus Michels), is strafrecht echter emotie. De gemoederen kunnen hoog oplopen en de discussie kan en mag verhit zijn. De procedure in de rechtszaal moet evenwel ordelijk verlopen en daarvoor zijn procesdeelnemers eerst zelf, maar uiteindelijk de voorzitter verantwoordelijk. De voorzitter heeft immers de leiding over het onderzoek ter terechtzitting, met bijbehorende bevelsbevoegdheid (art. 272 lid 1 Sv; zie ook art. 124 Sv). Ten aanzien van de verdachte is in artikel 273 lid 3 Sv in het